

Bebca pa je v temi in metežu prevzel neznanški strah; nikjer ni bilo luči, ne hiše, le črna drevesa so švigala mimo nju in bela odeja se je izgubljala v meglo; pred njima se je le slišal topot kopit, žvrgljanje kraguljčkov in cingljanje Marijine podobe: 'Oj romarček, romarček moj!' V neznani instinktivni sili je tiščal od sebe ostudno pijani obraz, ki ga je poljubljal, nato pa otipal pilo v žepu ter sunil z njo na vso moč očeta pod vrat.

»Kaj ho—« je zahropelo peku v grlu. V obupnem sunku je udaril nazaj. Bebec se je preveznil s sani v sneg, pek pa je omahnil na sani in curek krvi mu je brizgnil iz vratu.

Konj se je vzel in planil v dir: na saneh je v zadnjih hipih hropel pek Burja, poleg njega je igrala Marija: 'Romarček moj'. Za sanmi je kričal sredi zasnežene poljane na dražbi za tuj denar kupljeni sin ter tiščal z obema rokama zvinjeno nogo.

NEVESTA.

DEBELJAK TINE.

Ah, že do polnoči jočem —
in ustnice se mi smejo, ko poljubljam
zvezde v daljini, ki bdijo nad mano to
zadnjo noč —
svetle njegove oči...

V rokah držim lilijo blede —
Božam jo s plaho dlanjo dehtečih sanj...
in trepetam v sijaju opojnih zvezd —
svetlih njegovih oči:

Zagnila tedaj bova okna
in rdečo prižgala svetiljko...
vztrepetala bo lilija v luči polnočni —
O vem, sklenila dlani bom v nemo
molitev:

Mož moj, sprostri žareče roké,
da ne ospè se cvetje na tla,
na črna tla —

O, črna tla...

Že do polnoči jočem —
Le eno noč še, Devica, naj lilija moja
dehti?

O, blagoslovi jo z roko hladilno,
ker bojim se rdečih svetiljk...
polnočnih zvezd...

PELIKAN.

JOŽE POGAČNIK.

Perišče nastavljam
in v srce potapljam,
da bi nadojil
sebe in vas.

Pa mi je kri kakor voda — —
Jaz sem onemel in skrbi me
za sé in za vas.

RAZODETJE.

F. S. FINŽGAR.

(VII. poglavje iz romana.)

Ko je tistega dne kaplan Matevž odmolil brevir, se je lotil, da pospravi po pisalniku v svoji skromni sobi. Ta pisalnik ni bila kaka modna konstrukcija za odlične sobe zlasti onih, ki nič ne pisarijo. Bila je čisto preprosta mizica z miznico na ključ, ki jo je kupil za šest goldinarjev. Na tej mizi je bilo vse: njegova korespondenca, ki je še bila tisti rahel odmev bogoslovcev-novomašnikov, razpršenih in die divisionis apostolorum na vse kraje in konce dežele, rahel odmev, ki je zamiral od dne do dne. »Vzamejo vase ga njene moči« velja o vsakem mladeniču, ki zapusti natrpan vzorov in s perotmi do neba semenišče, ko pride na faro. Vse tanke nitke prijateljstva, ki je bilo sklenjeno po semeniških celicah in na vlažnem, puščobnem hodniku ob pipi knastra, se trgajo druga za drugo, dokler ne počijo skoro vse in ostane le ena — morda dve. To je občutil tudi kaplan Matevž in pravično priznal, da sam ni nič boljši, in vrgel še teh par pisem in razglednic v koš.

Razen korespondence so bile na mizi tedanjega časa revije: Zvon, Dom in svet, Vrtec. Poleg njih odprta Summa Aquinatis II/2: Utrum contentio sit filia inanis gloriae in takoj poleg nje Mali stavbnik, ravnalo in obrisi nekakšnega poslopja. Tomaža je zaprl, do nedelje je bilo še daleč, in si je pripravil Malega stavbnika. Preden se je lotil dela, je pogledal še po sobi. Sunil je dolgouhega zajca, ki je gledal izpod postelje (zanjo je dal tudi šest goldinarjev), da je zletel v kot in se skril, nato je stopil h klečalniku, na katerem je stal reven kip Madonin. Od

JAKAC BOŽIDAR: KONCERT. (LESOREZ.)

krošnjarja ga je bil kupil. Pa kaj zato? Ob straneh sta cveteli deviški materi belagoniji, pred njo je mežikala rdeča lučka. Kaplan Matevž jo je ljubeznivo utrnil, odtrgal orumenel list belagoniji in bil ves vesel svoje revne kapelice. Šel je še parkrat po sobi, si zvil cigareto in se domislil šole, od koder je prišel pred dobro uro.

»O, ta Ocepkov Matevžek!« se je nasmešnil. »Menda ga imam zato tako rad, ki mu je ime kot meni. Danes mi je spet izvrstno odgovoril. Ti tič tak!«

Ko ga je namreč vprašal, kaj bi storil, če bi izbruhnili preganjanje kristjanov pri nas, je Matevžek naglo razsodil: »Ušel bi.«

Pomudil se je še par minut pri Matevžku, nato je sedel k Malemu stavbniku in začel študirati predpise, kako debel mora biti zid, kako sleme itd.

Tedaj potrkla težka roka, da so se potresle stare, zvezene duri.

»Oho!« je vzkliknil Matevž in prožil roko možema, ki sta vstopila.

»Brus sva Vam prinesla!« je rekel Konič z Lesnega brda in je postavil na tla vrečo z dolgim sesukanim vratom, na katere dnu je bilo zares nekaj okroglega.

»Kakšen brus?« se je smejal kaplan.

»Da si zobe nabrusite,« je razlagal Gašperlin s Češnjice in pomagal tovarišu, da sta otela iz globoke vreče — hleb sira.

»Kaj pa mislita?« je tlesknil Matevž z rokama in se smejal siru, ki ga je Konič zakotalil po sobi.

»Tako smo sklenili v srenji. Sirarna za Liscem stoji, podporo od dežele smo prejeli — in za vse to, za načrt in za podporo imamo zahvaliti Vas. Sprejmite torej za dobro ta okrogli boglonaj. Kakor kdo more, saj veste!«

»Preveč, vse preveč,« je ugovarjal kaplan Matevž in se vseeno spustil za hlebom, ga dvignil in ga poveznil kar na posteljo.

»Kdaj mu bom kos, mrhaču,« se je izgovarjal in še enkrat potežkal sir.

»Kaj bi se izgovarjali? Danes nekaj, jutri nekaj. Prijatelje tudi imate. In če ga brtevs pošljete domov staršem, Vam ne bodo zamerili.«

»Vse preveč, vse preveč,« je ponavljal kaplan in vse lice mu je žarelo od veselja.

»Sedita, prosim, da se kaj pomenimo. Takoj se vrnem.«

Kaplan je vzel iz omare, ki je bila za obleko in perilo narejena, pa mu je bila zaeno tudi kredenca in shramba, steklenico ter naglo odšel.

»Saj ni treba!« je klical za njim Konič. Toda kaplan ni poslušal.

»Izvrsten gospod,« ga je medtem presojal Gašperlin.

»S kakšnim veseljem nam postreže! Ko sem bil pa šel do župnika, se je tako zmrda val in tožjačil, da mi je zares presedalo.«

»Kaj hočeš? Vsakemu ni dano.«

»Ampak jezi ga vseeno, da hodimo h kaplanu in ne k njemu.«

»Se mu je vtaknilo, se.«

Nadaljnji pogovor je prekinil kaplan, ki je postavil vino pred njiju, natočil in napil: »Še enkrat, srčna hvala! Vse preveč, vse preveč!«

»Na dobro zdravje!« sta trkala moža.

»Viržinko, Konič! — Aha, Gašperlin, Vi pa ne kadite!«

Kaplan je prižgal Koniču in prisedel.

»Kaj pa je to risanje,« je poizvedoval Gašperlin in kazal na mizo.

»To je Strugarjev hlev. Popravlil ga bo.«

16 »Tak vendar! Ko sem zadnjič gledal nje-

gove voli, sem skoro vtonil v gnojnici. Ali ima kaj upanja na podporo?»

»Za cement gotovo dobi.«

»Te podpore so pravzaprav taka reč, da bi moralo biti človeka sram. Ko sem bil še fantalin,« je moževal Konič, »je prišlo iz cesarske blagajne deset goldinarjev na srenjo, da razdeli najpotrebnejšim. S peči sem gledal na može. V tla so zrl in sram jih je bilo miloščine. Še zinil ni nihče, dokler ni srenjski župan nasvetoval: Kaj bi delili te groše. Platnarici se je podrl dimnik. Dajmo ji! — Kar daj! Kar daj! so tiščali vsi hkrati in so bili veseli, da je konec sramote.«

»Je že res,« je razlagal Gašperlin. »Takrat je bilo tako, danes drugače. Človek je otrok do smrti. Če gospod Matevž da mojemu fantu podobico, ki sta dve za en krajcar, uganja tako reč s katekizmom, da se bom navsezadnje še jaz naučil vero po tem novem. Otroku podobico, očetu podporo. Gosposka že ve.«

»Seveda ve, kako se nas mora okomatati, da rajši vlečemo. Potem pa tisti imenitni gospodje baharijo in se razkoračujejo po svetu: Glejte, to smo mi naredili! Naredil je pa le kmet.«

Kaplan Matevž je posegel vmes in začel o nacionalni ekonomiji, o socialni politiki, o črnih bukvah slovenskega kmeta in o vseh mogočih zadevščinah. Možakarja sta poslušala katedrsko učenost do zadnjega kozarca in nato odšla.

Kaplan se je ves radosten vstopil pred hleb sira.

»To je ljudstvo! Kakšna hvaležnost! Da, dajte in dalo se vam bo!«

Stopil je k oknu. Moža sta šla čez dvorišče, kjer sta srečala župnika. Odkrila sta se mu, ogovorila ga nista. Župnik je odzdravil in izpod čela pogledal na okno kaplanovega stanovanja. Kaplanu se je zdelo, da je opazil senco na njegovem licu. Grenko mu je seglo v srce. Ni razumel — ta dobri otrok. Dasi ga je sosed župnik Matija, na vso moč brihten mož, parkrat že opozoril, češ, Vaš principal je žalosten, ko je ljudstvo krenilo za Vami, pa se nič ne plašite. Razgibajte se, mladeniči, za nas starce je peč in mir in rožni venec. Sicer si pa zapomnite: V desetih letih se ljudje preobjedo samega sv. Ambroža, ne pa takih poniglavčkov kot smo mi. Tak

je svet. Lep, kdor pametno gleda vanj. Modrost gospoda Matija je kaplanu imponirala, doživeti je ni mogel. In zato mu je bil ta današnji mrki obraz grenka kaplja v čašo radosti, ki sta mu jo nalila moža.

Obrnil se je h kapelici, segel po knjižici, ki je tam ležala, že precej zaprašena, in je odprl na slepo srečo. Tako ga je poučil njegov spovednik v semenišču. Bral je iz Tomaža Kempčana: »Oh, kako more to biti, da pač hočemo nekaj biti! Vendar pa nismo v resnici nič...« Dovolj. Zaprl je knjižico in začel hoditi gor in dol. »Nič nismo.« To je bila njegova meditacija. Nič ni bilo laži in hinavščine v njej. Tako se je učil, tako je vse živo veroval.

Med meditacijo je vstopil pismonoša in mehanično položil pošto na mizo. »Že dobro,« je rekel kaplan in se še pet minut pečal sam s seboj, ne da bi se dotaknil pisem. Nato je sedel k mizi, prebral najprej par razglednic, preletel časnik in šele nazadnje, prav nalašč, segel po škarjah in odprl drobno pismo, ki ga je poznal po pisavi, čigavo je. Ko je odstrigel ovitek, je rahlo zardel.

Dragi prijatelj!

Sporočam Ti, da se bom 25. t. m. poročila — komaj verjameš, jeli? — z Oskarjem. Moli za mojo srečo!

Francka.

Kaplan Matevž je bral še enkrat, rdečica mu je šinila v lice, prsti so se mu začeli tresti, naslonil se je na stol, glava mu je klonila na prsi, pismo mu je zdrknilo iz rok in padlo pod mizo.

Obždel je nepremično. Vse je bilo z enim samim zamahom zabrisano: nič več ni videl mrkega župnikovega obraza, nič več ni slišal Matijeve modrosti, in sirarna in možje in darilo in Mali stavbnik — še lučka pred kapelico — vse je utonilo in se razpuhtelo kakor pena. Matevž je videl samo njo, Francko, vso belo, z mirto v laseh, ob njej pa Oskarja. V zbeganem krogu so se zavrtele vse ure štiri leta nazaj, tiste ure — brezmadežnih sanj. Domislil se je, kako je tovoril z vrh Triglava v nahrbtniku težek kamen, da je dal iz njega izklesati preprost obtežilnik — za Francko. Spomnil se je svoje nove

maše, ko je bila ona družica, najlepša izmed vseh, od vseh zavidana in — po njegovi sodbi — tako obrekovana od zavidnih oči, češ, kakor bi bila njegova nevesta — ne družica —. Spomnil se je tistega gorkega, prijateljskega pisma, ki mu ga je pisala tedaj, ko se je odpravljaj na faro. »Pasel boš zvesto ovčice —« to pesem mu je omenjala in mu čestitala, kako je srečen, ko gre med narod za narod — — —. Takrat so gledale izza pisma tiste nedolžne oči, ki se jih je tako veselil. Danes pa je Francka nenadoma stopila predenj v vsej ženski krasoti in prelesti in vse to je izročala Oskarju —, njemu za slovo — pa to pismo. Planil je kvišku, segel po pismo in ga samo pogledal, potem pa vrgel na tla in ga pohodil.

»Hinavka!« je siknil.

Stiskalo ga je za srce, da je krčil pesti, pa spet omahnil kakor odsekana veja in se vlačil po sobi kot senca. Parkrat se je poskusil zbrati in že se je bolešno nasmehnil samemu sebi. Toda vselej ga je pahnilo nazaj v ta vrtinec podob, ki so kot kače polzele po njegovi razburjeni domišljiji. Kajkrat je moral odtrgati svoj pogled od samokresa, ki je visel nabit ob postelji. Bog ve, zakaj ga je tako mikal? Po cele tedne ga niti opazil ni in sedaj ga vleče, tako strašno vleče do njega.

»Francka!« je zavzdihnil proseče, pa v istem hipu se že pokesal in sunil glavo kvišku, topotnil z nogo in izrekel: »Kaj me briga! Norec sem!« Toda to so bile prazne, narejene in naučene besede. Samokres se mu je smejal s stene: »Briga te, briga! In še kako — ti otrok!«

Kaplana je raztogotilo, zagrabil je samokres, hrupno odprl okno in sprožil vseh šest strel v večerni mrak.

Rezki poki so ga hipoma streznili. Postalo ga je sram. Tihoma je zaprl okno, kot bi bil izvršil hudobno dejanje.

Tedaj je vstopila, preplašena po streljih, župnikova nečakinja vsa razburjena v sobo.

»Za božjo voljo, kaj pa delate?«

»Nič,« je odgovoril hladno.

Nečakinja je obstala med podboji in ga presojala z ženskimi vsevidnimi očmi, v katerih ni bilo vere v njegov nič. Potem je odšla brez besede.

On pa je prvič, odkar je bival pod to streho, zagledal v njej — žensko.

»O Bog, o Marija,« je zajčal in se zgrudil na kolena pred kapelico.

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

PREVEL IN RAZLOŽIL J. D.

III. del: RAJ.

Spev X.

Z desetim spevom se povzpneemo v pesnikovi družbi v četrto nebo, v Solnce. — Pesnik nas v uvodu opozarja na čudoviti red vsemirja in na radost, ki jo motrenje tega reda rodi; nato pa nas pozivlje, naj mu sledimo v višje sfere, v tisto stran neba, kjer solnce spomladi vzhaja (Vv. 1—9). V naslednjih štirih tercinah (vv. 10—21) pesnik proslavlja božjo Modrost, koja se javlja v tem, da solnčna pot seče zemeljski ravniki poševno in prav v takem kotu, da more solnce — ta prvi služabnik prirode — in z njim vsi ostali planeti kar najblagodejše vplivati na zemljo; brez te uredbe ne bi na zemlji nič uspevalo. Sledi v tercinskem stavku (vv. 22—27) poziv na braveca, naj — pribit na svojem mestu — preišča in prebavlja jed, od pesnika mu na mizo postavljeno. — »In jaz sem bil pri njem!« (»Ed io era con lui...«) S tem vzklikom (v. 34) nam pesnik izraža dejstvo, da je dospel z Beatrico do solnca; kako se je to zgodilo, ne ve. Tudi priznava, da mu je nemogoče popisati lepoto blaženih duhov na tem planetu (po Ptolemejevem sestavu je bilo solnce planet!): da si solnčna svetloba v prirodi prekaša vsako drugo svetlobo, se vendar blaženi duhovi v njem lesketajo še močneje, ne vsled kake barve, temveč vsled lastne svetlobe. (Vv. 40—42.) Tega veličastnega prizora ne more človeško pero popisati; le vera ga more umeti in želeči, da bi se enkrat njeno verovanje spremenilo v gledanje. (Vv. 43 nsl.) Opozorjen od Beatrice, naj zahvali Boga za tolikšno milost, stori to pesnik s tako iskrenostjo, da za hip pozabi na vse, tudi na Beatrico; in ta je pesnikove gorečnosti vesela: nasmehne se mu ter s tem spet obrne njegovo pozornost na okolico. (Vv. 52—63.) — Zdajci zapazi, da ju obdaja venec blaženih duhov, pojočih in kólo plešočih krog